

HEYBELİADA RUHBAN OKULU

İstanbul Barosu Başkanı **Av. Muammer Aydın**'ın 22 Haziran 2009 Pazartesi günü düzenlenen "**Heybeliada Ruhban Okulu**" konulu panelde yaptığı açılış konuşması

Değerli konuklar, sevgili meslektaşlarım.

Sözlerime başlarken İstanbul Barosu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bu gün güncel, güncel olduğu kadar da ilginç bir konuyu tartışıyoruz: Heybeliada Ruhban Okulu.

Konu her nedense kamuoyuna hukuksal zeminde değil, siyasal zeminde sunulmaktadır. Konuya ilişkin açıklamalar tarihsel ve hukuksal temelde değil, kişilerin siyasal konumlarına ve siyasal eğilimlerine göre, çoğu kez de sübjektif bir yaklaşımla değerlendirilmektedir.

İstanbul Barosu konuyu siz değerli konuklara hukuksal bir temelde, hukuksal bir yaklaşımla sunmayı amaçlamaktadır. Değerli katılımcılar konuyu değişik boyutlarıyla inceleyeceklerdir. En sizlere Okulun kısa tarihçesine ve geçmişten günümüze taşman bazı ilginç noktalarını aktarmakla yetineceğim.

Osmanlı devleti döneminde Patrikhaneye bağlı olarak teoloji eğitimi vermek üzere Heybeliada Ruhban Okulu 1 Ekim 1844 tarihinde açılır. Okul doğrudan Patrikhaneye bağlıdır ve müdürü metropolitler arasından atanmaktadır.

Kapatıldığı 1971 yılına kadar 930 mezun verir. Bunlardan 343'ü piskopos olur. Piskoposlardan 12'si patriklik makamına kadar yükselir. Bu 930 kişinin 225'i 1950–1969 arası mezun olmuştur. Bunlardan da sadece 38'i Rum asıllı Türkiye Cumhuriyeti yurttaşdır. Geriye kalanların 162'si Yunan uyruklu olmak üzere toplam 187'si yabancıdır.

Okulun öğretim süresi değişik uygulamalardan geçmiştir:

- 1) 1844 -1919 Dört yıl ortaokul ve üç yıl teoloji eğitimi
- 2) 1919 -1923 Orta öğretimsiz beş yıllık teoloji eğitimi
- 3) 1923–1951 Birinci dönemdeki uygulamaya dönüldü.
- 4) 1951 -1971 Dört yıl lise ve üç yıl teoloji eğitimi

Okulun statüsü ABD başkanı Truman 'in desteği ile Patrik olarak atanan ABD vatandaşı **Athenagoras** döneminde bazı değişikliklere uğrar. Kuzey ve Güney Amerika Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu olan Athenogoras ABD'nin önerisi ve desteği ile Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı yapılmış, 1 Kasım 1948'de Patrik seçilmiş ve gelebilmesi için görevde bulunan Patrik **Maksim V.** istifa ettirilmiştir.

ABD başkanı **Truman**' m özel uçağı ve yaveriyle gelen, 26 Ocak 1949'da Fenerde düzenlenen törenle patriklik tacı başına konan Athenogoras " *Ben Truman doktrininin dini bölümünü teşkil etmekte idim* " diyecektir.

Atatürk döneminde 7 olan metropolit sayısı Athenogoras'la birlikte 20'ye çıkar. Milli Eğitim Bakanlığının 8.12.1950 / 927601 sayılı emri ile Heybeliada Ruhban Okulu "*yüksek okul*" haline getirilir ve *yabancı öğrenci alabileceği* " karara bağlanır. 1939'da casusluk faaliyetleri gerekçesiyle yasaklanmış olan yabancı öğrenci alımı böylece serbest bırakılır.

Athenogoras' in göreve başladığı 1949 yılına kadar okulda 16 Türk vatandaşı öğrenci vardır. Aynı dönemde İstanbul'da Erkek Rum liselerinde 2500 öğrenci vardır. Rum ailelerin çocuklarını bu okula göndermedikleri görülmektedir. Athenogoras hükümete başvurarak Yunan uyruklu öğrencilere oturma izni alır. İzin "*öğrencilik bitene kadar* " olduğu için Patrik okuldan mezun olanları patrikhanede "*stajyer*" olarak görevlendirir.

1957 yılında Kıbrıs olayları nedeniyle bu uygulamadan vazgeçilir, Londra ve Zürih anlaşmaları

sonucu uygulama yumuşatılırsa da Kıbrıs' ta yeniden başlayan EOKA saldırıları nedeniyle tamamen yasaklanır. Kıbrıs Eski Rum Lideri **Makarios** da Heybeliada Ruhban Okulu mezunlarındandır.

1950- 1960 arası Patrikhane İmroz ve Bozcaada Rum okullarını Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatı dışına çıkarttırarak doğrudan kendi yönetimine almıştı. 13 Nisan 1964'te dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. **İbrahim Öktem** *Rum Azınlık ilkokullarına tanınan mevzuat hükümlerini aşan özel hakların kaldırılacağını, Ruhban Okulundaki yabancı, öğrenci sayısının sınırlanacağını, Yunan hükümetinin Türkiye'de eğitim görmüş 35 öğretmene Batı Trakya'da görev vermediğini, buna karşılık Yunanistan'da Türk azınlık okullarına tanınmayan bu tür haklar konusunda da bundan böyle müteakabiliyet esasına göre davranılacağını* açıklar. Türk hükümeti tekrar eski uygulamaya dönerek, 16 Temmuz 1964'te İmroz ve Bozcaada'daki Rum okullarının Milli Eğitim Bakanlığının denetiminde, Türkçe ve dini eğitim yapmalarını öngören ilgili yasa maddesini tekrar yürürlüğe koyar.

127 yıl Patrikhanenin idari ve mali denetiminde yaşamını sürdüren Heybeliada Ruhban Okulu *Özel Yüksek Okulların Devletleştirilmesi* şeklinde görülen uygulama hakkındaki Anayasa Mahkemesinin 12 Ocak 1971 tarih ve 1971/3 sayılı kararından sonra kapanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin Özel Öğretim Kurumları Kanununun ilgili maddelerini iptal ederek yüksek öğretim kurumlarının sadece devlet tarafından açılıp işletilebileceğine ilişkin **kesin** kararından sonra mevcut özel yüksek öğretim kurumları ya kapanmış, ya da bir devlet üniversitesine bağlanmışlardır.

Özel yüksek okul statüsünde olan Heybeliada Ruhban Okulu ve Patrikhane ile Türk hükümeti arasında görüşmeler yapıldı. Ancak Türk üniversitelerine bağlanmak istemediklerinden ve başkaca da bir çözüm mümkün olmadığından okul kendilerince kapatıldı. Oysaki aynı kararın muhatabı olan Amerikan Robert Koleji binalarının 1971 yılında Boğaziçi Üniversitesine devrinden sonra kolej Arnavutköy Kız Lisesi ile birleşmiş ve Özel İstanbul Amerikan. Robert Lisesi adını almıştır. Kolejin yüksek kısmı da Boğaziçi Üniversitesine dönüşmüştür.

Patrikhane ve Yunanistan okulun - eski statüsüyle- yeniden açılması için girişimlerini günümüze kadar ısrarla sürdürdüler. Yunan Başbakanı **Miçotakis** Aralık 1991 ABD ziyaretinde okulun açılması için Türkiye'ye baskı yapılmasını istedi. 1 Şubat 1992 de Türk başbakanından aynı konuda istemde bulundu. Patrik **Bartholomeos** 16 Ocak 1992'de Milli Eğitim Bakanından okulun yeniden açılması için resmen istemde bulundu. **Bakan Köksal Toptan** istemi reddetmesine karşılık, iktidar partisinin önceki dönem Milli Eğitim Bakanı **Hüseyin Çelik'in** *"Bana kalsa Ruhban Okulunu 24 saatte açarım"* şeklinde demeç verdiği kamuoyunun hatırladadır.

Kapanış tarihinden günümüze değin AB ve ABD yetkilileri okulun açılması ve patriğin Ekümenikliğinin tanınması istemlerini her düzeyde dile getirdiler. 1997 yılında Başbakan **Mesut Yılmaz**'ın ABD ziyaretinde okulun açılmasına ilişkin beklenti dönemin Başkan yardımcısı **Al Gore** tarafından dile getirildi.

Fener Patrikhanesinin ve dış destekçilerinin arzusu YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığının denetimi dışında, patrikhanenin yönlendiriciliğinde dini özerkliğe sahip bir okuldur. Böyle bir okulun kurulması Anayasamızın 130 ve 132.maddeleri değiştirilmeden yasal olarak mümkün değildir. 130 madde bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin kanunla ve devlet tarafından kurulacağına ilişkindir. 132. madde ise Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve Emniyet Teşkilatının özel yüksek öğretim kurumu açabileceğine ilişkindir.

AB ve ABD tarafından dayatılan istemlerin Türkiye tarafından kabulü durumunda:

Heybeliada Ruhban okulunun dış dayatmalar doğrultusunda, iç hukuk dikkate alınmadan açılması ve buna paralel olarak dillendirilen Patriğin Ekümenik olarak kabulü isteminin Türkiye Cumhuriyetinin de resmen tanınmasıyla Patrikhane bir cemaatin *azınlık kilisesi*

olmaktan çıkarak Vatikan benzeri özel ve özerk siyasi-dini makam oluşacak, patrik seçiminde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma zorunluluğu kalkacak.

Patrikhanenin Lozan'la düzenlenen statüsü değişecek ve Lozan'ın getirdiği hukuksal yapının diğer alanları da tartışmaya açılmış olacaktır.

Son dönemlerde AB ilerleme raporlarında Heybeliada Ruhban okulunun bir an önce açılması istemlerinin vurgulanması, ABD'nin başkan düzeyinde birçok defa aynı istemlerde bulunması istem sahiplerince yürürlükteki hukukumuzun dikkate alınmadığı, tabir caizse hukukun zorlandığına örnek verilebilecek

Bütün sorun Türk hukuk sistemi içinde kalmayı, ulusal hukuka tabi olmayı kabul etmeyip, uluslararası dinamiklerin desteğiyle fiili bir durum yaratılması ısrarından kaynaklanmaktadır

Değerli katılımcıların bu duyarlı ve önemli konuda hukuk çerçevesi içinde aydınlatıcı bilgiler vereceğine inanıyorum.

Bu düşüncelerle hepinizi saygıyla selamlıyorum. (22.06.2009)

Av. Muammer Aydın
İstanbul Barosu Başkanı